

Sygn. akt I CSK 504/21

POSTANOWIENIE

Dnia 29 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

w sprawie z wniosku Z. M.

przy uczestnictwie E. J. S.

o stwierdzenie nabycia spadku oraz o uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 listopada 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 30 marca 2021 r., sygn. akt V Ca [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczynie Z. M. od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 30 marca 2021 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji.

Zdaniem skarżącej w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące oceny znaczenia i skutków oświadczenia pełnomocnika uczestniczki E. J. S. - jej męża, który na rozprawie poprzedzającej wydanie postanowienia oznajmił Sądowi, że w imieniu żony odstępuje od ubiegania się o spadek po A. O. S. i nie kwestionuje już ważności testamentu ustnego i powinności Sądu po złożeniu przed nim takiego oświadczenia.

Sformułowane przez skarżącą wątpliwości nie odpowiadają założeniom przyjętym w orzecznictwie Sądu Najwyższego dla rozumienia przesłanki istotnego zagadnienia prawnego. Wyartykułowana w uzasadnieniu wniosku kwestia nie stanowi problemu o charakterze prawnym powstałego na tle konkretnych przepisów prawa, mającego charakter abstrakcyjny i uniwersalny, a sprowadza się do kwestionowania zasadności stanowiska Sądu Okręgowego, który za niezasadny uznał podniesiony w apelacji zarzut naruszenia art. 690 § 1 k.p.c., polegający na niepodjęciu przez Sąd Rejonowy jakichkolwiek działań wobec oświadczenia pełnomocnika uczestniczki złożonego na rozprawie w dniu 11 czerwca 2019 r. o odstąpieniu od ubiegania się o spadek po spadkodawczyni i jej córce i zaniechaniu podtrzymywania zarzutów dotyczących braku sporządzenia testamentu ustnego. Nie ma zatem argumentów wskazujących na konieczność wypracowania reguł dotychczas nieomówionych w orzecznictwie i doktrynie.

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance oczywistej zasadności wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (por. m. in.: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100, z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Zdaniem skarżącej zachodzi oczywista zasadność skargi, ponieważ rozstrzygnięcia sądów w niniejszej sprawie są jak najdalsze od powagi i znaczenia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, jakie nadaje mu sporządzona w dniu 4 listopada 1950 r. w Rzymie Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993, Nr 61, poz. 284 ze zm., dalej EKPC) przez ograniczenie ochrony prawa do dziedziczenia gwarantowanego w art. 22 i art. 64 Konstytucji RP, a nadto w postępowaniu rozpoznawczym i odwoławczym sądy bezpośrednio i rażąco naruszyły wskazane w zarzutach przepisy Konstytucji RP. Podniosła, że Sąd nie odniósł się do obu poświadczeń dziedziczenia uzyskanych przez uczestniczkę w dniu 29 października 2018 r. przy pełnej świadomości złożenia do Sądu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku, w której zlekceważył oświadczenie pełnomocnika uczestniczki, że nie chce dziedziczenia po A. O. S. i nie kwestionuje jej testamentu ustnego, w której pominął w ustaleniach

faktycznych oświadczenia świadków złożone na rozprawie i zachowane w e-protokole, a nieodnotowane w protokole rozprawy, w której Sądy nie podały nawet ocenie testamentu spisanego przez świadka zgodnie z prawem, uznając ostatecznie, że nie doszło do testowania przy jednoczesnej rekonstrukcji rzeczywistej woli spadkodawczyni.

Skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została przesłanka oczywistej zasadności skargi, o której mowa wyżej. Skarżąca, zarzucając rażące naruszenie prawa również Sądowi pierwszej instancji nie respektuje tego, że skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia służącym od orzeczenia Sądu drugiej instancji. Ponadto skarżąca, formułując oczywiste uchybienie art. 22 i art. 64 Konstytucji RP, pominęła, że przepisy te nie zostały powołane w zarzutach skargi kasacyjnej i już z tego powodu podniesione w tym zakresie kwestie – niezależnie od ich oceny - nie mogą usprawiedliwiać przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Natomiast, wiążąc oczywistą zasadność skargi z uchybieniem bliżej nieokreślonych przepisów EKPC oraz podniesionymi w podstawie skargi zarzutami naruszenia przepisów Konstytucji RP, nie precyzując w uzasadnieniu wniosku, jakie konkretnie przepisy zostały rażąco naruszone, skarżąca nie uwzględniła, że skarga kasacyjna winna być tak zredagowana i skonstruowana, by Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w jej podstawach lub ich uzasadnieniu elementów kreatywnych skargi. Należy przypomnieć, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem jest odrębną konstrukcyjnie i funkcjonalnie częścią skargi kasacyjnej i nie jest rzeczą Sądu Najwyższego poszukiwanie w innych częściach skargi argumentów na uzasadnienie podniesionych w nim twierdzeń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2015 r., IV CSK 613/14, niepubl.). Rolą Sądu Najwyższego nie jest domyślanie się lub poszukiwanie okoliczności, które uzasadniałyby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, niepubl. i z dnia 14 grudnia 2004 r., II CZ 142/04, niepubl.). Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po

przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania; oba te elementy muszą być przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, ponieważ mimo że argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2014 r., I UK 65/14, niepubl., zob. także m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2015 r., III PK 6/15, niepubl., z dnia 13 lutego 2014 r. I PK 262/13, niepubl., z dnia 27 maja 2010 r., II UK 274/09, niepubl., z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 207/07, niepubl., z dnia 12 lipca 2007 r., III CSK 160/07, niepubl.). Niezależnie od powyższego wskazać należy, iż w judykaturze Sąd Najwyższy wyjaśniono, że w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku rola sądu jest determinowana ustawowym obowiązkiem działania z urzędu, a rozstrzygnięcie zapada bez względu na wnioski stron, lecz stosownie do wyników postępowania dowodowego oraz norm prawa materialnego, znajdujących zastosowanie w danym stanie faktycznym sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2009 r., IV CSK 129/09, z dnia 9 września 2011 r., I CSK 12/11, niepubl., z dnia 29 listopada 2017 r., II CSK 88/17, niepubl.). W orzecnictwie podkreślono, że stwierdzanie nabycia spadku na podstawie testamentu ustnego wymaga szczególnie wnikliwego badania czy zachowane zostały wszystkie wymagania ustawy dotyczące zarówno formalnych przesłanek ważności, jak i okoliczności pozwalających na skorzystanie z tej formy testamentu. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2000 r., III CKN 271/00, niepubl.). Z lektury uzasadnienia zaskarżonego postanowienia wynika, że Sąd Okręgowy wnikliwie rozważył postawione w apelacji zarzuty, dzieląc stanowisko Sądu Rejonowego co do tego, że testament ustny nie został sporządzony, bowiem oświadczeń składanych przez spadkodawczynię podczas spotkania w dniu 2 lipca 2018 r. nie sposób uznać za rozrządzenie na wypadek śmierci, a nadto, że u spadkodawczyni nie występowała obawa rychłej śmierci i wyjaśnił, że w takiej sytuacji nie zachodziła potrzeba analizy zeznań świadków pod kątem ich zgodności z treścią przedłożonego do akt oświadczenia. Podkreślił,

że pomimo wycofania przez uczestniczkę postępowania zgłoszonych przez nią zarzutów dotyczących sporządzenia testamentu ustnego, Sąd Rejonowy miał obowiązek ustalenia z urzędu podstawy dziedziczenia. Wyjaśnił, że oświadczenie pełnomocnika uczestniczki postępowania złożone na rozprawie w dniu 11 czerwca 2019 r. nie można potraktować jako oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu spadku, akcentując to, że pełnomocnik uczestniczki składając to oświadczenie w żaden sposób nie odniósł się do złożonych wcześniej oświadczeń o przyjęciu spadku. W uzasadnieniu wniosku brak jest takiej argumentacji, która wsparłaby tezę o rażącym naruszeniu prawa skutkujących oczywistym uzasadnieniem skargi. Skarżąca, kwestionując ustalony w sprawie fakt, że testament ustny nie został sporządzony, nie uwzględniła, że w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Analiza zatem wniosku na tle podstaw skargi oraz motywów zaskarżonego orzeczenia nie prowadzi do oceny, iż Sąd Okręgowy ferując postanowienie dopuścił się kardynalnych błędów, w stopniu przemawiającym za oczywistą zasadnością skargi.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji